

Õiguskantsler

Lp Laine Ikonen
Juhataja
Polli Hooldekodu
polli.hooldekodu@karksi.ee

Teie nr
Meie 20.06.2018 nr 7-8/180432/1802831

Kontrollkäik Polli Hooldekodusse

Austatud Laine Ikonen

Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 09.03.2018 ette teatamata Polli Hooldekodu (edaspidi: hooldekodu) tegevust ja selle klientide elamistingimusi.

Positiivsena võib välja tuua, et paljud hooldajad on läbinud kutseoskusi ja teadmisi täiendavad koolitused. Personali suhtumine klientidesse oli heatahtlik ja toetav. Hooldekodu elu- ja hügieeniruumid olid puhtad ja soojad ning abivahenditega varustatud (pesemistoolid, lamatiste vastased madratsid, istekaal, tõstuk, käepidemed jms). Hooldekodus on ka saun. Toitlustamisel arvestatakse klientide ealiste vajadustega.

Samas peab kriitiliselt märkima, et hooldekodu peamaja olmetingimusi tuleb parandada privaatsust mittevõimaldavate kergeseinte tõttu. Oluline on alati tagada inimesele privaatsus ka hügieeni- ja hooldustoimingute tegemisel, et ta võiks end väärikalt tunda.

Kvaliteetse teenuse osutamiseks peaks hooldekodus olema rohkem töötajaid. Klientidele tuleb pakkuda enam mõtestatud ajaveetmise võimalusi ning lamavate klientidega peab võimlema. Abi oleks paremini kättesaadav, kui hooldekodus oleks toimiv töötajate väljakutse süsteem. Tähelepanelikumalt tuleb järgida ravimite käitlemise nõudeid.

Hooldekodus on 26 kohta ning kontrollkäigu ajal viibis seal 25 klienti (1 klient oli haiglaravil). Teenust osutatakse peamiselt Mulgi valla inimestele. Vastu võetakse ka dementsuse diagnoosiga kliente.

Hooldekodu tegutseb endises lasteaiahoones ja lähedal asuva kortermaja korterites. Peamajja on majutatud 12 klienti, korterites (üks kolmetoaline ja kaks neljatoalist korterit) elab 14 klienti. Klientide magamistoad on ühe- kuni kolmekohalised. Kortermajas lifti ei ole, mistõttu võib piiratud liikumisvõimega inimestel olla keeruline majas liikuda. Korteritesse on tavaliselt majutatud väiksema abivajadusega kliendid. Peamaja ruumid on ligipääsetavad ka liikumisraskustega klientidele.

Hooldekodus on tavapäraselt nii tööpäeviti kui ka nädalavahetusel päevasel ajal töö kolm hooldajat (2 peamajas ja 1 kortermajas). Öösiti on kohal üks hooldaja, kes viibib peamajas.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Kortertermajas öösiti personali ei ole, sealsed kliendid saavad abi kutsuda telefoni teel. Päevasel ajal tegeleb klientidega ka majandusjuhataja, kelle ülesandeks on korraldada ravimite manustamist ja tegelda söögi toomisega. Meditsiiniõde hooldekodus ei ole.

Õiguskantsleri nõunikud tegid koos eksperdiga ringkäigu hooldekodu ruumides, tutvusid asutuse dokumentidega, vestlesid personali ning klientidega.

1. Turvalisus ja hooldamine hooldekodus

Kortertermajas töötav hooldaja peab päevasel ajal vastutama mitmel korrusel paiknevate korterite elanike eest. Alates kella 19 jääb hooldekodusse tööle vaid üks hooldaja ning tema on valves peamajas, kortertermaja üksustes personali õhtuti ja öösiti ei ole.

Kuna hooldekodus puudub töötajate väljakutse süsteem, annavad kliendid abivajadusest personalile teada hõikudes, telefoni teel või paluvad kaaslastel abi kutsuda. Kortertermaja magamistubade paigutuse tõttu ei pruugi hooldaja hõikumist kuulda. Hõikumine võib olla klientidele kurnav või ka alandav ning rikkuda nende kaaslaste rahu. Mõni klient võib õhtusel ja öisel ajal telefonitsi abi kutsumisega hätta jääda.

Kliendid väitsid, et sooviksid igapäevatoimingutes rohkem personali abi (näiteks õue minemisel ja potitooli kasutamisel), kuid pelgavad suure töökoormusega hooldajaid tülitada. Kiideti personali hoolivust ja pühendumust, kuid samas tunnistati, et töötajaid võiks olla rohkem.

Üldhooldusteenusel olevate klientide toimetulek ja inimväärne elu sõltub paljuski nendega vahetult tegelevatest hooldekodu töötajatest. Hooldekodu peab looma klientidele turvalise keskkonna ja tagama nende toimetuleku ([sotsiaalhoolekande seaduse](#) (SHS) § 20 lg 1). Hooldekodu töötajad on kohustatud tegema hooldusplaanis määratud hooldustoiminguid ning andma klientidele muud vajalikku abi. Selleks peab hooldekodus olema piisav arv töötajaid.

[Seadus](#) ei kehtesta hooldekodule nõutavat minimaalset töötajate arvu. Selle määratlemisel tuleb arvestada, kui palju on hooldekodus kohti, milline on klientide abivajadus ning hoonete, territooriumi ja asutuse eripära. Polli Hooldekodu puhul on määrav, et teenust osutatakse eraldi asuvates üksustes, mistõttu ei pruugi töötajate abi ja tugi olla klientidele hõlpsasti kättesaadav. Samuti tuleb arvesse võtta, et hooldekodus on rohkem tähelepanu vajavaid lamajaid ning dementsuse diagnoosiga kliente. Töötajaid peab olema piisavalt, et ükski klient ei jääks abita (nt ei jääks õigel ajal tegemata hügieenitoimingud või andmata ravim). Personalipuudus võib suurendada ka [klientide väärkohtlemise riski](#).

Kuna hooldekodus puudub tõhus abi kutsumise süsteem ning õhtuti ja öösiti on tööl vaid üks hooldaja, võib mõni klient jääda abita või märgatakse tema abivajadust liiga hilja. Nii ei ole tagatud klientide väärrikas kohtlemine (nt kasutavad mähkmeid või potitooli kliendid, kes oleksid võimelised tualetti kasutama¹, kui neid aidataks; osa kliente ei pääse iga päev õue).

Hooldekodus pole lamavate klientide pesemiseks pesemisraami ning seda ei saaks ka kasutada, sest pesemisruum on väga väike. Kontrollkäigu ajal oli hooldekodus ka lamavaid inimesi, keda nende tervisliku seisundi tõttu ei ole võimalik dušitoolil pesta ning kelle hooldamiseks kasutatakse vaid kuivpesu vahendeid. Hooldekodul peab olema klientide eest hoolitsemiseks piisavalt abivahendeid ja teenuse osutamiseks kohandatud keskkond. Kuna üldhooldusteenust pakutakse ka lamajatele, tuleb hankida spetsiaalne pesemisraam, mis teeb pesemise mugavamaks nii kliendile

¹ Vt nt Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) otsus nr 4241/12, [McDonald vs Ühendkuningriik](#), p 47.

kui ka hooldajale. Samuti tuleb leida võimalus kohandada pesemisruum klientide vajadustele. Klientide pesemise sagedus hooldekodus oli piisav.

Õiguskantsler tunnustab hooldajate tööd ja pühendumist, kuid palub tagada, et hooldekodus oleks kogu aeg tööl piisavalt palju hooldajaid. Samuti tuleb muretseda küllaldaselt sobivaid abivahendeid ning kaaluda töötajate väljakutse süsteemi rajamist. Kontrollkäigul osalenud tervishoiuekspert soovitas samuti töötajate arvu suurendada.

2. Olmetingimused ja vaba aja sisustamine

[Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) (PS) § 10 sätestab inimväärikuse põhimõtte. Kui inimene on sunnitud viibima tingimustes, mille puhul ei ole arvestatud tema tervisliku seisundiga, võib see tekitada temas alaväärsustunnet ja jõuetust. Sobivaks keskkonnaks loetakse niisuguseid tingimusi, mis loovad positiivse, terapeutilise õhkkonna: tagavad igale inimesele piisava ruumi, valguse, sobiva temperatuuri ja ventilatsiooni ning asutuse rahuldava üldseisukorra, erilist tähelepanu peaks pöörama magamistubade ja vaba aja ruumide kaunistamisele.²

Hooldekodu kliendid elavad kahe- ja kolmekohalistes magamistubades. Peamaja hoones on suuremad ruumid jagatud kergvaheseintega väiksemateks aladeks. Vaheseinad ei ulatu laeni, ukseavas kasutatakse nii kardinaid kui ka siinidel liikuvaid vineertahvleid. Vineerist liugused ei sulgunud korralikult. Mitmes kergvaheseintega eraldatud magamistoas on liiga vähe ruumi, et seal saaks vabalt liikuda, kasutada vajalikke abivahendeid (nt potitooli ja ratastooli) ning privaatsuse tagamiseks sirmi. Mõnes toas olid voodid lükatud seina äärde, nii et mõlemalt poolt neile ligi ei pääsenud. Ühel magamistoal puudus uks.

Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee on [märkinud](#)³, et olukorras, kus magamistoad ei ole üksteisest korralikult eraldatud (nt vahesein on poolik), ei ole tagatud patsientide/klientide privaatsus ega rahu, sest külgnevast toast on vestlus ja müra hästi kosta. Rõhutatud on, et kliendi voodi peab asuma privaatse majutusüksuses. Isegi kui kliendid ei ole väljakujunenud elukorralduse vastu, peab nende eraelu kaitseks ja inimväärikuse tagamiseks leidma parima majutusviisi.

Üldjuhul tuleb kliendid majutada ühe- või kahekohalistesse magamistubadesse. Olulise kõrvalabi vajaduse ja sügava liitpuudega elanike magamistuba [võib olla](#) maksimaalselt neljakohaline. Ruumikitsikus võib tekitada klientide vahel pingeid ja turvalisusprobleeme. Magamistoa minimaalse pindala ning voodikohtade arvu nõue on oluline ka hoolekandeesutuse klientide tervise kaitseks ja haiguste leviku tõkestamiseks.

Tubade sisustamisel tuleb jälgida, et ruumide mõõtmed, sisustus ja mööbli paigutus võimaldaks õendusabiteenuse osutajatel voodite juurde pääseda mõlemalt poolt. Magamistubades peavad olema [kehtiva korra järgi ette nähtud mööbliesemed ja muu varustus](#). Hoolekandeesutuse tervisekaitsenõuete järgimisest ei saa hooldekodu loobuda ka siis, kui klient või tema lähedased on selleks nõusoleku andnud (st nad on tutvunud teenuse osutamise tingimustega ja otsustanud ikkagi lepingu sõlmida).

² Report to the United Nations Interim Administration in Kosovo (UNMIK) on the visit to Kosovo carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 21 to 29 March 2007, [CPT/Inf \(2009\) 3](#), p 108.

³ Vt p 114

Inimväärse elu üks oluline osa on privaatsus,⁴ eriti hügieeni- ja hooldustoimingute tegemisel. Mitmes hooldekodu magamistoas on potitoolid, kuid puuduvad neid ülejäänud toast (ja toakaaslastest) eraldavad sirmid või vahekardinad. Mõnes toas oli näha, et vahekardinat kasutatakse, kuid see ei varjanud piisavalt potitooli kasutajat ja kehvasti tundis end nii potitooli kasutaja kui ka tema toanaaber. Hooldekodus on ka tube, kus privaatsuse tagamiseks saab klient end kardinaga ruumist eraldada.

Mitmekohalistes magamistubades, mille elanikest vähemalt üks tarvitab potitooli, peavad privaatsuse tagamiseks olema ka sirmid või kardinad.⁵ Samuti on oluline tagada privaatsus teiste hügieenitoimingute tegemisel (nt mähkmete ja uriinikoti vahetamine, sidumised) – ka sel juhul, kui inimene ise sirmi või kardinat ei nõua. Klientide privaatsuse puudumisele osutas ka kontrollkäigul kaasas olnud tervishoiuekspert.

Kontrollkäigu ajal jäi mulje, et kliendid ei ole kuigi aktiivsed ning et piiratud liikumisvõimega kliendid ei saa piisavalt tihti värskes õhus viibida. Mitmed kliendid vajavad õueminekul abi (eriti jahedamal ajal), kuid hooldajatel ei ole suure töökoormuse tõttu aega kõiki kliente nende soovide järgi õue viia.

Mitmed korteritesse majutatud inimesed ütlesid, et tavaliselt nad peamajas pakutavates tegevustes ei osale. Hooldekodu päevakavas on ette nähtud aeg individuaal- ja grupivõimlemiseks, laulmiseks, käsitööks, käelisteks tegevusteks. Samas ei ole hooldekodu tööle võtnud tegevusjuhendajat, nii et klientide tegevust korraldavad hooldajad, kes peavad tegema ka igapäevaseid hooldustoiminguid.

Kui klientide vaba aja sisustamisele ja nende aktiveerimisele ei pöörata piisavalt tähelepanu, võivad nad muutuda oma elu ja käekäigu suhtes passiivseks. Liikumisvaegusest põhjustatud probleemide ennetamiseks tuleb just piiratud liikumisvõimega klientide aktiveerimisega rohkem tegelda. Lamavatele haigetele on regulaarne tegevusteraapia väga oluline: see aitab säilitada liigeste liikuvust, lihaste tugevust ja ennetada tüsistusi, mida põhjustab pikaajaline lamamine. Hooldekodu elanike terviseprobleeme ja vanust silmas pidades oleks äärmiselt oluline pakkuda neile rohkem juhendatud tegevust ning lamavate klientidega võimelda. Sama soovitas ka kontrollkäigul osalenud tervishoiuekspert.

Kortermaja teise korruse üksuses oli kontrollkäigu ajal tunda suitsulehka ja vestlustest selgus, et mõned kliendid suitsetavad aeg-ajalt ka magamistoas. [PS § 28 lõikest 1](#) tulenev õigus tervise kaitsele hõlmab ka seda, et saastatud siseõhk ruumides ei mõjuks isikute tervisele halvasti. Sel põhjusel on õigusaktidega kehtestatud [suitsetamisruumide ja -alade kohta kindlad tingimused](#).

Klientidele tuleb teenusel viibides tagada sisekliima, mis ei kahjusta nende tervist. Tubakasuits on tervisele kahjulik ning ohustab nii aktiivseid kui ka passiivseid suitsetajaid. Suitsetamine tuleb korraldada sellisel moel, et tagatud oleks teenusel viibivate klientide tervise kaitse.

Õiguskantsler soovitab rohkem tähelepanu pöörata klientide ruumidesse paigutamisele ning olmetingimuste parandamisele. Hooldekodu elanikele tuleks pakkuda rohkem mõtestatud tegevust, milles saaksid osaleda ka suurema abivajadusega kliendid. Oluline on alati tagada

⁴ EIK otsus [Kalashnikov vs. Venemaa](#), avaldus nr 47095/99, p 99.

⁵ Õpik-käsiraamat hooldustöötajatele „Hoolides ja hoolitsedes“ juhiv samuti hooldaja tähelepanu abivajaja privaatsuse austamisele ning sirmide või kardinat kasutamisele intiim- ja hügieenitoimingute tegemisel. (M. Jaanisk jt. Hoolides ja hoolitsedes. Õpik-käsiraamat hooldustöötajatele. Tartu Tervishoiu Kõrgkool. Kirjastus Argo, 2015.)

inimeste privaatsus intiimset laadi toimingute tegemisel. Hooldekodu olme korraldamisel tuleb järgida täiskasvanute hoolekandeesutustele kehtestatud [tervisekaitsenõudeid](#).

3. Ravimite käitlemine

Hooldekodus hoitakse ravimeid üldjuhul lukustatud ruumides ja kappides, et vältida kõrvaliste isikute ligipääsu neile. Kontrollkäigu ajal jäi mulje, et mõnel juhul võisid retseptiravimid siiski olla klientidele kättesaadavad. Näiteks lebas peamaja koridorikapil ravimikarp (juhataja sõnul oli see kapile jäänud vaid ravimite jaotamise ajaks, kuid kontrollkäigul jäi mulje, et ravimite kapil hoidmine on tavapärane). Kapil oli ka kliendi ravimitega jaotuskarp. Samuti olid klientidele kergesti kättesaadavad magamistoa külmikus hoitavad retseptiravimid (mh Diazepeks süstelahus). Lukustatud ravimikapis oli ka üks aegunud ravim.

Kuna ravimite väär kasutamine võib inimese tervist kahjustada, on seadusandja näinud ette, et ravimite säilitamisel tuleb vältida nende sattumist kõrvaliste isikute kätte ([RavS](#) § 34 lg 1). Hooldekodus elab inimesi, kes ei pruugi oma seisundi tõttu mõista ravimite väärkasutuse tagajärgi. Kui ravimid on kõrvalistele isikutele kättesaadavad, võib kaduda ülevaade, kui palju ja milliseid ravimeid hooldekodus on, ning võib tekkida küsimus, kas klientidele on ravimeid antud õiguspäraselt. Klientide elu ja tervist võib ohustada see, kui mõne ravimi järele tekib ootamatult vajadus, kuid selle varu on hooldekodu teadmata otsa saanud. Sestap on oluline säilitada ravimeid nii, et need ei satuks inimeste kätte, kellele need mõeldud ei ole.

Klientide tervise kaitsmiseks peab asutusel olema ülevaade olemasolevatest ravimitest ning tarbetud ravimid tuleb nõuetekohaselt hävitada. Ravimijääkide kogumine ei ole põhjendatud, sest nii võib tekkida ravimite kuritarvitamise oht ning samuti on see vastuolus ravimiarvestuse [eeskirjadega](#).

Õiguskantsler palub järgida hooldekodus ravimite käitlemiseks kehtestatud nõudeid.

Tervishoiueksperti hinnang

Kontrollkäigule kaasatud tervishoiueksperti arvamuse koopia on lisatud käesolevale kirjale. Tervishoiueksperti arvamuses toodud tähelepanekute ja soovitude osas palun kujundada hooldekodul oma seisukoht ning edastada see õiguskantslerile koos vastustega kirjas toodud tähelepanekute kohta.

Teie seisukohta ootan võimalusel hiljemalt 27.07.2018.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Lisa: Tervishoiueksperti arvamus 4 lehel

Koopia: Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet, Terviseamet, Mulgi Vallavalitsus

Eva Lillemaa 693 8439, Eva.Lillemaa@oiguskantsler.ee